

Krönika

Som ett "oanständigt skamgrepp" karaktäriserar Dagens Nyheter Erik Wijks granskning av en DN-skrubent. Alltså finns det anständiga skamgrepp.

Lågt i tak i kojan

Erik Wijks uppgörelse med Maciej Zaremba i Svenska Dagbladet (13-14/12) dokumenterar en märklig karriär i svenska medier, en karriär som kulminerar med det famösa angreppet mot folkhemmet i höstas. Sverige utmålades då som en nazistisk filial och till och med en förebild för Hitler vad beträffar eugenik, utgallring av mindervärdiga. Den kampanjen var väl orkestrerad och följdes upp av flera avslöjanden, som sammantaget skulle bekräfta bilden. Snacka om *smear job*. Syftet var att visa att vi inte hade något att yvas över, vi borde ta tagelskjortan på och skeden i vacker hand. Kampanjen var defaistisk och gjuten för den offentliga sektorns ömta samveten.

Erik Wijks kritik möttes som väntat av en hotfull breddside från Dagens Nyheter (15/12). Henrik Berggren undvek nogsamt sakfrågorna. Wijk påstås anse att Zaremba inte har rätt kritisera den svenska förkrisshållningen utan att först deklarerar sin syn på den polska antisemitismen. Det uttrycks i vart fall inte i artiklarna. Där visas att Zaremba far med suggestioner och osanningar för att driva hem ett antidemokratiskt budskap. I stället

stödjer sig Berggren på redaktören Anders Björnssons ingress där det heter att Zaremba "gjort karriär på att uttolka den svenska national-karaktären, men aldrig velat vidgå den egna". Detta tolkas som om Björnsson (och - genom samöre - Wijk) menar, att blott den "som gjort upp med fel och brister i sitt födelseland" har rätt att kritisera Sverige. Inte heller Björnsson intar en så bisarr hållning.

DN förmedlar de ståndpunkter du bör inta för att hålla dig väl med Makten. Just nu är det populärt att pinka på demokratin, lite elegant från sidan.

Dock tillämpar Zaremba dubbel moralisk bokföring. Han har i böcker och artiklar idylliserat sitt hemland. Jämte Litauen torde Polen vara landet som har den digraste moraliska skulden för förintelsen näst Tyskland. Med möda har Lech Walesa och kyrkan i Polen fått erkänna någon del av denna skuld. Just dessa polska värden vill Zaremba vill se omplanterade i svensk jord, värdigheten, äran och hedern. gubevars. Varför inte kavaleriet också, medan vi ändå är i farten? Han uttrycker ohöjdt förakt för den svenska bondekulturen till förmån för den aristokratiska polska, orsaken till Polens olycka.

Sverige har inte haft pogromer. Den svenska staten har inte krökt ett hår på ett judiskt huvud. Vilka realpolitiska hänsyn som i övrigt än har tagits bör åtminstone detta erkännas.

För att visa sin oväld förklarar Berggren att han är oense med Zaremba "på en rad punkter när det gäller lag, moral och välfärd". Så bra. Var kan vi läsa om det? I själva verket vinnlade han sig om att tvätta bort de kritiska omdömena om Zaremba i inläggen som sändes till DN i höstas. Kampanjen var överbestämd, han var den som jämnade vägen. Vad han nu meddelar läsekretsen är att de som är måna om sin självs salighet ska låta bli att läsa Wijk.

Mellanskiktare tror att Dagens Nyheter förmedlar Guds klara sanning. Den förmedlar de ståndpunkter du bör inta för att hålla dig väl med Makten. Just nu är det populärt att pinka på demokratin, lite elegant från sidan.

Kultursidan skyddar de sina, dess skribenter tillhör de utvalda och går inte i svaromål annorstädes. Men kastar de sig över någon har de allt beskydd, offren censureras i den mån de alls beviljas genmäle. Riggade kampanjer varvas med patetiska utflykter, som när chefredaktören får för sig att prata PKK till rätta.

Lågt i tak? Det brukar det vara i hundkojor.

18 december 1997
KNUT CARLQVIST

Moder Teresa och fattigdomens skönhet

Inte ens helgon varar för evigt. Stefan Lindgren berättar om hur en fredspristagare devalveras.

Moder Teresa dog den 5 september 1997. Begravningsståget följdes av miljoner i Calcutta och kanske hundratals miljoner via TV. Även i svensk TV sändes utförliga program om begravningen samma dag. Det är svårt att tänka sig något mer oomstritt än denna moder Teresa som hela sitt liv gjorde gott bland världens fattiga. Eller?

I den välmatade och briljanta indiska tidskriften *Economic and Political Weekly* från Bombay dristar sig Vijay Prashad att ifrågasätta Teresa-kulten, som började med Malcolm Muggeridges dokumentärfilm 1969 och boken *Something Beautiful for God* 1971, som förvandlade en oansenlig socialarbetare till ett helgon som utfört mirakel.

Calcutta blir symbol

Snart störtade världspresen och media till Calcutta och staden förvandlades till en historisk symbol för mänskligt lidande. Staden koloniala historia liksom dagens kommunistiska kommunalförvaltning intresserade dem inte. Vem bryr sig om East India Companys ansvar för svälten 1769-70 då en tredjedel av Bengalens befolkning försvann? Eller britternas roll i svälten 1943 då mellan 3 och 5 miljoner dog? Glömda var också händelserna i Östpakistan (nuvarande Bangladesh) som kastade 12 miljoner flyktingar till Västbengalen.

Västvärldens intellektuella accepterade Claude Levi-Strauss uppfattning att Calcuttas fattigdom var "en naturlig omgivning som indiska städer behöver för att blomstrat". Överbefolkning, kort och gott.

Under moder Teresas verksamhetsperiod i Calcutta har en vänsterfront från 1977 vunnit fem valsegrar i följd och styrt staden i oavbrutet 20 år. Vad är frontens försök att genom massmobilisering bryta fattigdomens grepp jämfört med en katolsk undergörare? Hon

Kärlek istället för bot.
Systarna i Calcutta förkastar såväl medicinska metoder som smärtstillande medel.

Foto: EPA/PRESSENS BILD

blev en välkommen motvikt. Först belönad med den indiska regeringens "mirakulösa lotus", sedan med påven Johannes XXIII:s fredspris, sedan Samariter- och JFK-priserna från Washington och slutligen Nobels fredspris 1979.

Moder Teresa föddes i Albanien 1910 som Agnes Bojaxhiu och kom till Indien 1929 för att undervisa i en katolsk elitiska skolan i Loreto-orden. 1950 grundade hon "välgörenhetsmissionärerna" i Indien som startade hem för döende, en lepraby och ett barnhem.

Kärlek och tillgivenhet

"Förvisso gav de många människor tröst, inte i medicinskt avseende, men med kärlek och tillgivenhet", skriver Prashad.

Teresa och hennes medarbetare hade bara rudimentär utbildning i allopatisk medicin (en form av homeopati). Några få månader hade Teresa undervisats av moder Anna Dengel i Patna, de övriga systarna saknade medicinsk utbildning.

1994 besökte Robin Fox välgörenhetsmissionärerna i Calcutta och fann att de inte använde sig av modern teknologi (som blodprover för att skilja malaria från andra

sjukdomar). Systarna använde av princip inga procedurer för att skilja botliga sjukdomar från obotliga liksom de vägrade använda effektivt smärtstillande medel. "Sådana systematiska metoder är främmande för andan på hemmet. Moder Teresa föredrar försynen framför planering; hennes regler har utformats för att förhindra varje tendens till materialism", skrev Fox. En annan besökare, Christopher Hitchens, talade om "en kult av död och lidande och underkastelse".

Acceptera fattigdomen

Enligt moder Teresa själv är fattigdomen vacker. Hennes efterträdare, syster Nirmala, säger att "fattigdom kommer alltid att existera. Vi vill få de fattiga att se fattigdomen på rätt sätt - att acceptera den och tro att Herren ska sörja för dem".

Moder Teresa brydde sig naturligtvis inte om de politiska implikationerna av sin filosofi. Intuitivt höll hon avståndet till den "social" inriktade påven Johannes XXIII och närmade sig den fundamentallistiska nuvarande påven Johannes Paulus II. Hon förstod aldrig befrielsesteologer som Oscar Romero, men sa samtidigt att "om människorna känner att det är deras kall att ändra strukturer, då är det ett arbete de måste göra".

Störst behov fyllde hon för västerlandets besuttna, som ständigt måste döva sina skuldskänslor för tillståndet i världen.

Hennes aningslöshet blev likafullt politisk när hon 1983 flög in till Bhopal och delade ut små aluminiummedaljer på Jungfru Maria åt miljökatastrofens offer. "Det här kunde ha varit en olycka", sa hon om den händelse som orsakats av Union Carbides systematiska åsidosättande av säkerheten. "Det är som en eldsåda som kunde bryta ut var som helst. Det är därför det är så viktigt att förlåta". Påven hakade på och förklarade att katastrofer var ett resultat av "människans strävan efter framsteg". Politisk var även hennes turné i Irland 1995, när hon förde kampanj för det gamla förbudet mot skilsmässa.

Moder Teresas arbete var meningsfullt för Indiens egenomslösa, skriver Prashad, men beundran för henne kommer att avklinga i samma takt som andra sätt att angripa fattigdomen blir framgångsrika.

Störst behov fyllde hon för västerlandets besuttna, som ständigt måste döva sina skuldskänslor för tillståndet i världen. En av moder Teresas största sponsorer var typiskt nog Charles Keating, amerikansk bankman som 1992 åtalades för svindel och bedrägeri i 70 punkter och mutade fem kongressmän för att få målet nedlagt.

STEFAN LINDGREN

• Citatet

I Tyskland är det nazisterna, i Norden är det välfärdspartierna som visar störst iver att rensa befolkningen från "rasmässigt" eller "arvmässigt undermåliga element". Samtliga initiativ i den riktningen, från 20- och långt in på 40-talet, kommer i Norden från socialdemokratin.

- Maciej Zaremba
i Dagens Nyheter, 20/8

Efter det att jag i Studio Ett (26/8) protesterat mot att tillskrivas formuleringen "den socialdemokratiska raspolitiken" återkom den i AB:s ledare dagen därpå, givetvis som bevis för hur Zaremba "partipolitiserat skammen".

- Maciej Zaremba
i Dagens Nyheter, 3/9